

ובספר זר זהב להרה"ק ר' וואלף מסטריקוב זי"ע (פרשת משפטים) ביאר דברי רש"י בחומש, ותוכן דבריו הוא, שאם אין לו אשה ובנים ורבו מוסר לו שפחה כנענית, אז אף שהשפחה כנענית תשאר לאדון, מ"מ העבד לא יצא בגפו, כי רוחא דמסאבא נשאר דבוקה בו, משא"כ ביש לו אשה ובנים מעידה התורה שאם האשה וילדיה תהי' לאדוניה הוא יצא בגפו, ולא ידבק בו חלילה כל מאום.

וכתב דלפי"ז יצא לידון בדבר החדש דלא רק בספיקו של המשנה למלך הנ"ל שנסתפק אם אחר שנתאלמן יכול האדון ליתן לו שפחה כנענית, אלא אף אם האדון מסר לו שפחה כנענית בהיותו נשוי אשה ישראלית, ואחר כך נתאלמן ממנה, או שגירש אותה, שוב אסור לו לדור עם השפחה כנענית, כדי שלא תדבק בו רוחא דמסאבא.

★★

בדעת זקנים (שם) פירש, שאם הוא נשוי גם לישראלית אינו נמשך אחר השפחה, אבל כשאינו נשוי אלא לשפחה יהיה נמשך אחריה, ולכן לא התירה התורה שתהא לו שפחה כנענית בלבד.

ובזה יובן המשך הקרא אם בעל אשה היא וגו' המפסיק בין "אם בגפו יבא" לבין "אם אדוניו יתן לו אשה", דהקרא בא לומר דרר אם בעל אשה הוא מבואר ועד צאתו, רק אז מותר לאדוניו ליתן לו אשה לכל הזמן אשר יהי' תחת רשותו והוא יצא בגפו עיי"ש.

כעין זה פירש גם בכלי יקר, שאם אינו נשוי יש לחוש שמא יאמר אהבתי את אשתי השפחה, אבל אם הוא נשוי כבר לישראלית אין לחוש כל כך, כי כבר דבקה נפשו באהבת הישראלית. עוד פירש, שאם הוא נשוי יקיים מצות פרו ורבו עם הישראלית, ולא חששה התורה למה שיהיה לו עסק גם עם השפחה, אבל אם אינו נשוי יתבטל ממצות פרו ורבו, ויכלה זרעו עם השפחה הפסולה.

עוד העירו במשנה למלך ובזר זהב שם על הא דרש"י בפירושו בחומש כתב שאם לא הי' נשוי מתחילה אין רבו אסור לו שפחה כנענית, ומשמע מדבריו דאם הי' נשוי מתחילה מותר אף שאין לו בנים ממנה, ובגמרא כאן מבואר דצריך שיהי' לו אשה ובנים, עיי"ש.

★★

במשנה למלך (עבדים פ"ג ה"ד) חוקר אם הי' נשוי אשה בשעה שקנאו האדון ואח"כ מתה אשתו, אי שרי לו לישא שפחה, כיון שהי' נשוי אשה בשעה שקנאו רבו, או כיון שעכשיו מתה אשתו אסור.

ציון כאן הגאון ר' יצחק דוד אלטר שליט"א: **וע'** להלן כ"ב א' בשם תוס' הרא"ש דבנים לאו דוקא יעוש"ד

★★

וציון הגרעק"א שם בהגהותיו לדברי האוה"ח הק' בפ' משפטים (כ"א ג') דפשיטא לי' דתלוי בשעת קנייה כדכתיב אם בגפו "יבא", ולכן אם אז הי' נשוי אשה, הרי הוא מותר אח"כ בשפחה.

בגמ': יש לו אשה ובנים רבו מוסר לו שפחה כנענית אין לו אשה ובנים אין רבו מוסר לו שפחה כנענית.

★★

עוד חוקר המשנל"מ להיפוך אם לא הי' נשוי אשה כשקנאו האדון, ואח"כ נשא אשה, אם רבו מוסר לו שפחה. וגם זה מדייק הגרעק"א מתוך דברי האוה"ח הק' דאזלינן בתר שעת ביאה לרשות אדון, וכיון שאז לא היה לו אשה, אין רבו מוסר לו לו שפחה כנענית.

צריך ביאור, הרי הדברים הם היפך הסברא, שאם לא היה לו אשה, דין הוא שאדוניו יתן לו אשה, ואם יש לו אשה, למה צריך רבו למסור לו אשה.

★★